

KULTURELE KRONIEK

ALGEMEEN KULTUREEL

★ Op maandag 16 juli jl. overleed Dr. Jan Romein, emeritus hoogleraar in de theoretische geschiedenis aan de Amsterdamse Universiteit. Ondanks de vaak scherpe discussies die nog steeds over Romein z'n werken gevoerd worden, erkennen ook zijn tegenstanders dat Nederland met zijn dood een van zijn allerbekwaamste historici verloor.

Romein begon zijn studie in Leiden in de teologie, maar schakelde al gauw over op geschiedenis en Russisch. Bij de slavist Nicolaas van Wijk promoveerde hij over «Dostojewsky in de westerse kritiek». Daarna verschenen talrijke studies, waarvan wel het meest de aandacht trokken «De dialectiek van de vooruitgang» (1935), «Zekerheid en onzekerheid in de geschiedwetenschap» (1937-1938) en de inaugurale rede «Het verguisde beeld» (1939).

Ook al maakten deze en andere wetenschappelijke werken Prof. Romein tot ver buiten ons taalgebied in vakkringen tot een sterk bewonderde en verguisde figuur, toch dankt hij niet hieraan zijn grootste bekendheid. Met boeken als «De lage landen bij de zee» en «Erf-laters van onze beschaving» wist hij een uitgebreid publiek van niet-deskundigen te bereiken. Vooral zijn «Erf-laters», dat hij samen met zijn vrouw Dr. Annie Romein-Verschoor schreef en waarin zij 36 belangrijke gestalten uit zes eeuwen Nederlandse geschiedenis beschreven, bereikte vele herdrukken.

Anders dan Prof. Geyl wordt Romeins werk niet beheerst door een expliciet grootnederlands standpunt, maar de kleinnederlandse beschrijving is hem ook helemaal vreemd. In een opstel over Marnix van St. Aldegonde geeft hij zijn tussenpositie zó weer: «Zouden wij geen Zuid-Nederlanders hebben mogen opnemen, wier werk door de loop, die de gebeurtenissen nu eenmaal genomen hebben, zo niet uitsluitend, dan toch voornamelijk het Noorden ten goede is gekomen, dan zouden wij ook Stevin, ja dan zouden wij zeker Oranje hebben moeten schrappen, die van afkomst zelfs helemaal geen Nederlander was.» Met zijn «Erf-laters» ging het hem er vooral om aan te tonen wat Nederland voor Europa betekend.

«Een zoeker — naar vastheid, en die in feite meent de remedie tegen zijn kwelend besef van duizelingwekkende chaos gevonden te hebben bij Marx», zo typeerde Prof. Geyl hem eens. En Romein

zelf heeft zijn marxistische uitgangspunt, dat hij zowel door socialisme als kommunisme verraden achtte, eens beschreven als het zien van «een reeks betrekkingen tussen mensengroepen onderling, die hun laatste basis vinden in de wijze, waarop zij zich hun levensonderhoud verschaffen, en de psychologie zien als de leer van de wijze, waarop de enkeling-tevens-groepslid die betrekkingen bindt en ontbindt en er zichzelf mee bouwt».

Elke korte beschrijving van een man die jaren lang zo'n vooraanstaande plaats heeft ingenomen in het Nederlandse geestesleven moet ernstig tekort schieten. Vermelden we tenslotte nog dat Romein als een der eersten in de Nederlanden het opkomende fascisme signaleerde en het krachtig bestreed. De uiteindelijke nederlaag van zijn grootste vijand is voor Romein in bijzondere mate voldoeninggevend geweest, al bleef hij terecht tot zijn laatste dag onder het motto «Mortuos plango, vivos voco» waakzaam tegen dit gevaar.

F. Niessen

★ Voor de twaalfde maal reikte Prins Bernhard van Nederland «De Zilveren Anjer» van het Prins-Bernhardfonds uit. Deze onderscheiding wordt uitgereikt aan personen «van onbesproken vaderlands gedrag, die in enigerlei vorm van onverplichte arbeid bijzondere verdienste hebben verworven voor de Nederlandse cultuur». Voor de tweede keer werd een Vlaming, Dr. M. Van Haegedoren, laureaat. (De eerste keer werd Prof. J. Blancquaert bekroond.) De andere laureaten waren Pater P. Drabbe uit Arnhem en Gerrit P. van Tienhoven, voorzitter van het Utrechts Stedelijk Orkest. Dr. Van Haegedoren speelde aanvankelijk een belangrijke rol in de padvindingsbeweging. Hij stichtte in 1950 de «Lodewijk De Raet-stichting» en deed zeer veel voor de volksontwikkeling in Vlaanderen. Hij schreef o.a. in samenwerking met de Nederlandse Prof. Dr. H. de Vries Reilingh de studie «Noord-Zuid-Verbinding».

De «Zilveren Anjer» werd hem toegekend op grond van «de reeds uit zijn jeugd stammende ijver en daadwerkelijke interesse voor het kulturele contact tussen Nederland en België, zijn stuwende kracht in de Stichting Lodewijk de Raet, zijn onbegrensde geestdrift en haast ongelooflijke werkkraft naast zijn arbeid op historisch terrein, voor de verdediging en kulturele samenwerking tussen beide landen; de toepassing daarbij van de nieuwste methoden op het terrein van volksontwikkeling waarbij het mogelijk wordt ieder indi-